

Katsomuskasvatus varhaiskasvatuksessa (henkilöstölomake)

Tällä työkalulla arvioidaan seuraavan laatuindikaattorin toteutumista:

**Henkilöstö rakentaa ja ylläpitää ryhmässä ilmapiiriä, joka perustuu lasten yksilöllisten erojen sekä erilais-
ten kulttuurien, uskontojen ja katsomusten arvostamiselle. Henkilöstö tukee lasten monikielisyyttä ry-
hmässä.**

Tällä työkalulla arvioidaan katsomuskasvatuksen toteutumista varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuslain (540/2018 § 3) mukaan jokaisella lapsella on oikeus saada valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Karvin arvioinnin (Kannel ym. 2023) perusteella katsomuskasvatuksen toteuttaminen lapsiryhmissä koetaan haastavaksi. Katsomuskasvatusta tulee toteuttaa tavoitteellisesti, ja varhaiskasvatuksen henkilöstöä tulee tukea aiempaa vahvemmin katsomuskasvatuksen toteuttamiseen.

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022)

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Lasten kanssa voidaan tarkastella myös laajemmin uskontoja ja katsomuksia. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Katsomuksiin lukeutuu myös uskonottomuuden kirjo. Katsomuskasvatuksen näkyminen osana lapsiryhmien toimintakulttuuria edistää lapsen oikeuksien toteutumista ja on osa tasa-arvoista sekä sosiaalisesti oikeudenmukaista kasvatusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022; Opetushallituksen tukimateriaali katsomuskasvatukseen 2024.)

Työkalun laatimiseen ovat osallistuneet Marja Laine (Kulttuuri- ja uskontofoorumi FOKUS ry), Silja Lamminmäki-Vartia (Helsingin yliopisto), Saira Poulter (Helsingin yliopisto) ja Ilkka Tahvanainen (Kirkkohallitus).

Arviointialueet:

- Katsomuskasvatuksen suunnittelu ja toteuttaminen
- Aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö, juhlat sekä yhteistyö
- Uskonnolliset tilaisuudet
- Huoltajayhteistyö
- Katsomuskasvatukseen tavoitteet ja toimintakulttuurin kehittäminen

Esimerkkejä väittämistä:

- Toteutamme katsomuskasvatusta moninäkökulmaisesti. (Katsomuskasvatuksessa käsitellään lapsiryhmä huomioiden tasavertaisesti uskontoja ja muita katsomuksia sekä niiden kunnioittavaa kohtaamista.)
- Tutustumme juhlien avulla lasten arjessa ja heitä ympäröivässä yhteiskunnassa läsnä oleviin kulttuureihin, katsomuksiin ja niiden perinteisiin. (Esim. Eri uskontojen juhlat, saamelaisten ja romanien kansallispäivät.)
- Huomioimme katsomuskasvatuksen näkökulmat osana fyysisen oppimisympäristömme kehittämistä (Esim. eri kulttuuriperinteisiin ja katsomuksiin liittyvien kirjojen tai musiikin edustavuus.)
- Vierailimme eri katsomusten pyhissä paikoissa osana juhliin ja kulttuuriperintöön tutustumista (Esim. Fyysiset ja virtuaaliset vierailut kirkossa, temppelissä, moskeijassa tai muissa eri uskontojen ja katsomusten tärkeissä paikoissa.)
- Kunnassamme/organisaatiossamme on selkeät ohjeet uskonnollisen tilaisuuden määrittelystä ja järjestämisestä.
- Tiedostamme perheiden katsomustaustojen ja kulttuurien yksilöllisyyden ja vältämme ennakkoletuksia.
- Keskustelemme huoltajien kanssa varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksen luonteesta ja sisällöistä.
- Tunnistan ja olen tietoinen henkilökohtaisesta suhtautumisestani uskontoihin ja muihin katsomuksiin.
- Keskustelemme työyhteisössä ammatillisesti ja kunnioittavasti katsomuskasvatuksesta ja katsomuksista.